

betűnemekről mondják el érdekes és gondolkozásra való észleleteiket. *Nádor Lajos* a reklámnyomtatványokról ír. *Kohn Sándor* pedig »modern sorok, modern szedés« cím alatt a fiatal nemzedéket izlésének fejlesztésére buzdítja. *Fuchs Zsigmond* a gépteremben szerzett tapasztalatait írja le, *Schwartz Adolf* a nyomdák felszereléséről, *Butkovszky Bertalan* pedig a könyvnyomdászi pályáról mondanak el figyelemre méltó dolgokat. Az évkönyv póétája *Lubik István*, a ki ez alkalommal Pápai Pariz Ferencz és Tótfalusi Kis Miklós emlékének szentel lendületes sorokat. Ezen és a rendes hivatalos közleményeken kívül még a mult évi bibliografikai szakirodalom jegyzékét közli az évkönyv. A szerkesztő fölhívja az évkönyv olvasóit, hogy a csatolt szavazólapon mondjanak véleményt a közlött dolgozatokról és hirdetmény-kompozíciókról. Három pályadíj van u. i. kitűzve. (—ó.)

Dr. Johann Bohatta und Dr. Michael Holzmann. *Adressbuch der Bibliotheken der Oesterreich-Ungarischen Monarchie.* Bécs, Fromme C. kiadása, 1900. Nagy 8-adrét, VI + 573 + 5 l.

A bécsi egyetemi könyvtár két fiatal tisztviselője igen hasznos munkát végzett, midőn kétség nélkül sok fáradsággal összeállította az osztrák és magyar könyvtárak ismertető címjegyzékét. Schwenke Pál Németország könyvtárait tárgyaló könyvének kitünő kiegészítése ez, s a kettő együttvéve úgyszólván a német nyelv egész területét átöleli s a bécsi vállalat ráadásul Magyarországra is kiterjeszkedik.

Ezt a területet mutatta be a könyvtárak szempontjából Petzholdt 1875-ben megjelent könyve is, azonban a több mint húsz évi időköz nagyon is indokoltá tette úgy Schwenkének, mint a két lelkes bécsi könyvtárnoknak vállalkozását. Utóbbiak ragaszkodtak is a Schwenke beosztásához és szétküldött kérdőíveikben ennek sorrendjét tartották meg az adatok csoportosítására nézve. Munkájukban támogatta őket az osztrák közoktatásügyi kormány, a nevezetesebb osztrák könyvtárak és több kiváló szakférfiu. A magyarországi adatok javarészét pedig a múzeumok és könyvtárak orsz. főfelügyelősége szolgáltatta abból az anyagból, a melyet a Magyar Minerva című többé-kevésbé hasonló irányú kiadványához összegyűjtött.

Mindezek mellett is igen nagy munka várt a szerkesztőkre. Az összegyűlt nyers anyagnak rendszeres feldolgozása, a fölösleg elhagyása s a hiányok pótlása már magában véve olyan feladat, a mit csak az tud eléggé méltányolni, a ki ilyen munkát végzett vagy legalább végezni látott. Még oly világosan megszerkesztett kérdőlevelekre is a legtöbb esetben a legzavarosabb válaszok érkeznek, a minthogy ezt igen sokszor a bibliográfiában teljesen járatlan

beküldőtől nem is lehet rossz néven venni. Bohatta és Holzmann azonban teljes elismerésre méltóan oldották meg nehéz feladatukat. 1014 osztrák és 656 magyar könyvtárról közölnek ismertetést s mondhatjuk ezek között igen nagy azoknak a száma, a melyekről e könyv révén vesz először tudomást szélesebb körű nyilvánosság. Hogy ez különösen a történettudomány szempontjából mit jelent, nem szükséges hosszasan fejtegetni. Valóságos kincses, bányákhoz vezető utakat jelöl meg ez a könyv, a melyekről eddig igen sokan mit sem tudtak. S itt különösen két kiválóságára kell rámutatnunk: az egyes könyvtárak történeteinek rövid, de tartalmas elmondásában mutatkozó helyes érzékre, s az egyes könyvtárakra vonatkozó szakirodalom pontos összeállításában nyilvánuló körültekintő gondosságra és szorgalomra.

Részletes bírálatba nem czélunk bocsátkozni még a magyarországi résznél sem, a hol ismerve az anyagot módunkban volna ezt megtenni. Mert rámutathatnánk ugyan hiányosságokra, némely következtelenségekre s kifejthetnők, hogy ez a könyv távol van attól, hogy könyvtári állapotainkról hű képet adjon. Csakhogy ismeretes előttünk szerzőknek fáradhatatlansága, a melylyel mindezekben a bajokon segíteni szerettek volna, tudjuk, hogy mindent elkövettek a magyarországi résznek is minél tökéletesebbé tételére. De hát részint az adatok hiányossága, részint az idő rövidsége, a mely lehetetlenné tette, hogy Magyarországról teljesen átvizsgált, megrostált anyag juthasson rendelkezésükre, olyan körülmények, a melyek minden kisebb fogyatékoságot mentenek.

Lehetetlen azonban megvonni a legőszintébb elismerést szerzőktől, a kik az igazán nyers anyagot oly kitünően föl tudták dolgozni s minden nehézség daczára is oly részletes képet állítottak össze a külföld számára Magyarország könyvtárainról, a minő eddig még nem létezett. Vannak róla adataink, hogy e könyv révén már is foglalkoztak külföldön könyvtári viszonyainkkal s ezekből igen kedvező következtetéseket vontak kulturális állapotainkra.

Kívánatos volna, hogy e vállalat mentül rövidebb időközökben újabb és újabb és mindig tökéletesebb tartalommal jelenhetnék meg. Folyton erősbödő kapocs lenne az internacionális szellemi érintkezésben.

A becses könyv igen gondos kiállításban jelent meg s szerkesztőit többek közt az a kitünő index is dicséri, mely annak használatát igen kényelmessé teszi.